

وظایف و مسئولیت‌های فردی و اجتماعی زنان منتظر

بنفشه یعقوبی^۱

چکیده

بر اساس آموزه‌های اسلامی منتظران امام مهدی (عج) وظایف و تکالیف متعددی بر عهده دارند. منتظران واقعی امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف هم باید امام خود را با همه ویژگی‌ها و خصائل شایسته‌ای که دارد بشناسند و هم پیوند عاطفی و مستحکمی با او برقرار سازند و هم در همراهی عملی با امام خود رفتار و گفتار شایسته را در پیش گیرند تا در عمل زمینه ساز ظهور آن حضرت باشند.

هیچ یک از وظایف یاد شده اختصاص به مردان ندارد و همه منتظران اعم از زن و مرد مأمور به انجام آنها هستند و شاید با یک نگاه دقیق‌تر در این عرصه زنان را پر مسئولیت‌تر ببینیم زیرا برای شرکت در رخداد مهم ظهور پرورش و تربیت نسل منتظر و یاران امام را بر عهده دارند. از این رو زنان دارای دو مسئولیت جهت زمینه سازی ظهور می‌باشند بر این اساس در این مقاله به روش توصیفی تحلیلی ابتدا به مفهوم منتظر، جایگاه انتظار فرج، ضرورت انتظار، و بعد به مسئولیت زنان در حوزه فردی و اجتماعی پرداخته شده است. حوزه فردی مانند: شناخت خدا، خالص کردن عمل برای خدا، انس با قرآن و آشنایی با معارف آن، شناخت امام و اطاعت از ایشان، شرایط حضور زمینه سازانه زنان در اجتماع

در حوزه اجتماعی: زنان منتظر دارای رسالت‌های خطیری نظیر: تربیت نسل منتظر، امر به معروف و نهی از منکر، ورود به عرصه‌های جامعه مثل، مدرسه، خانواده، پرورش یاران خاص امام زمان، ترویج عدالت در میان جامعه منتظران می‌باشند که به صورت تفصیل در این نوشتار آمده است هدف از انجام این تحقیق آگاهی نسبت به مسئله انتظار و وظایف منتظران و تلاش در جهت خودسازی و تقویت روحیه و ایجاد انگیزه در شخص منتظر بوده است.

کلید واژه‌ها: انتظار، وظایف فردی و اجتماعی، زنان منتظر، زمینه سازی، منتظر.

^۱ - یعقوبی، بنفشه؛ طلبه - سطح ۲. مدرسه علمیه فاطمه الزهرا. شهرستان داراب

دل‌های پاک و بی‌آلایش زنان و دختران ایران اسلامی همواره مستعد پذیرش پیام‌های روحانی و معنوی بوده، هر زمان که در این سرزمین ندایی ملکوتی برای دعوت مردم به ایمان و معنویت برخاسته است آنها پیشاپیش مردان آن ندا را اجابت کرده و در جهت رستگاری گام برداشته‌اند. در سال‌های اخیر نیز که فرهنگ مهدویت و انتظار در جامعه ما گسترش روزافزون یافته و ذهن و دل بسیاری از افراد را به خود مشغول داشته است باز این زنان و دختران متعهد کشورمان هستند که پیش از همه شیفته این فرهنگ متعالی شده‌اند و با شور و شوق دوچندان در مجالس، محافل، نشست‌ها و دوره‌های آموزشی که در این زمینه برگزار می‌گردد حاضر می‌شوند از کتاب‌ها و نشریه‌هایی که فرهنگ یاد شده را نشر می‌دهند بهره می‌گیرند.

در این مقاله از منابع متقن تفسیری و روایی شیعه و همچنین رهنمودهای مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای بهره گرفته شده. و سعی شده است به برخی از وظایف و رسالت‌های زنان در دوران غیبت در جامعه منتظر اشاره شود تا زنان با آگاهی و شناخت کامل به انجام مسئولیت‌های خود بپردازند از جمله وظایفی که میتوان به آن اشاره کرد.

۱- وظایفی که همه مردان و زنان مومن منتظر بر عهده دارند

۲- وظایف و مسئولیت‌های که زنان به دلیل ویژگی‌ها و توانمندی‌های خاص خود عهده‌دار آن هستند

مفهوم انتظار

انتظار از ریشه نظر می‌باشد در لغت (نظرت فلانا) با جمله (انتظرت) به یک معنا است. و آنگاه که گفته می‌شود انتظرت یعنی انجام آن کار هنوز از انسان فوت نشده است و خلاصه به معنی (و قفت و تمهلت) می‌باشد.

انتظار به عنوان یک اصل اعتقادی در اسلام بیشتر درباره انتظار امام عصر عجل الله بیان شده است در واقع انتظار حکومت حق و عدالت و قیام مصلح جهانی مرکب از دو عنصر نفی و عنصر اثبات است عنصر نفی همان بیگانگی با وضع موجود و عنصر اثبات خواهان وضع بهتر بودن و تلاش برای تحقق آن می‌باشد. تحقق این دو جنبه در روح انسان از یک سو موجب ترک هرگونه همکاری و هماهنگی با عوامل ظلم و فساد حتی

مبارزه و درگیری با آنها می‌شود و از سوی دیگر سبب خودسازی، خودیاری، جلب آمادگی‌های جسمی و روحی، مادی و معنوی برای شکل گرفتن آن حکومت واحد جهانی و مردمی خواهد شد بر این اساس به خوبی دیده می‌شود که هر دو قسمت آن سازنده، عامل تحرک، آگاهی و بیداری است.^۱

مفهوم منتظر

تعریف لغوی: (مُتَظَرٌ) [ع] چشم به راه - کسی که انتظار می‌کشد

تعریف اصطلاحی منتظر: کسی که منتظر و چشم به راه ظهور و قیام جهانی نجات دهنده بزرگ و موعود امتها است، باید از نظر عملی، فکری و اعتقادی نیز انتظار و آمادگی خود را نشان دهد. تنها با لقلقه زبان و ادعای چشم راه بودن، نمی‌توان خود را منتظر واقعی دانست.

البته مرحله نخست انتظار سازنده باور به وجود منجی و اعتقاد به ظهور او و برپاداشت انقلاب جهانی به دست اوست، پس نوبت به اصلاح و همسوسازی رفتارها-گفتارها و پندارها با این اعتقاد و باور است وقتی انسان حقیقتاً منتظر کسی باشد تمام رفتارها و سکناش نشان از منتظر بودن او دارد.^۲

جایگاه انتظار فرج

انتظار فرج در روایات اهل بیت علیه السلام از جایگاه ویژه برخوردار است در برخی از روایات از آن به عنوان محبوب‌ترین اعمال نزد خداوند. و در برخی دیگر به عنوان بهترین اعمال امت ذکر شده است. و گاه آن را بهترین اعمال شیعیان. تعبیر محبوب‌ترین و بهترین اعمال از یک سو بیانگر جایگاه والا عبادی این امر است و از سوی دیگر بیانگر دعوت امت به این عمل عبادی است. در برخی از روایات از این امر گاه به عنوان بهترین جهاد امت تعبیر کرده اند. در این تعبیر نیز نکات فراوانی نهفته است. از قبیل اینکه به لحاظ عبادی جایگاه انتظار را در حد جهاد نشان می‌دهد و نیز گویای تحرک و پویایی در مفهوم انتظار است و دیگر اینکه تحقق مفهوم حقیقی انتظار همچون تحقق جهاد از دشواری بسیاری برخوردار است امام صادق علیه السلام

^۱ - گوهری، عباسی، دیمه کار گراب، محسن، رسالت منتظران در زمینه سازی برای ظهور و تحقق دولت کریمه-زمستان ۱۳۸۹-ش ۴۸

^۲ -ویکی فقه، دانش نامه اسلامی- فرهنگ معین <https://abadis.ir>

کسی را که در حال انتظار فرج بمیرد را به منزله کسی دانسته است که در خیمه حضرت مهدی علیه السلام نزد وی باشد^۱ و در ادامه روایت چنین فردی را مانند کسی که همراه با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم باشد دانسته است و در روایت دیگری چنین فردی را همچون کسی که پیشاپیش رسول اکرم نبرد می کند ذکر نموده است^۲.

ضرورت انتظار

انتظار موعود یک اصل مسلم اعتقادی است برخی از علما بر این باورند که به استناد بسیاری از روایات انتظار موعود امری واجب می باشد برخی از این مستندات از این قرار است.

الف - امام جواد علیه السلام در روایتی به عبدالعظیم حسن فرمود:

قائم از ما همان مهدی است که به انتظار او ماندن در زمان غیبتش و اطاعت از وی در زمان ظهورش واجب است ایشان در ادامه فرموده است: بهترین اعمال شیعیان ما انتظار فرج می باشد^۳.

ب - امام باقر علیه السلام در روایتی برخی از امور دین که به واسطه آنها اعمال نزد خداوند قبول می شود را نام برده اند که این امور عبارتند از:

شهادتین، ولایت اهل بیت علیه السلام، تسلیم بودن در برابر امر ایشان، برائت از دشمنان ایشان، ورع، تواضع و انتظار قائم اهل بیت علیه السلام^۴.

ج - امام صادق علیه السلام نیز در روایتی به ابوبصیر امور مذکور در روایت پیشین را از امور ی دانسته است که خداوند هیچ عملی را بدون آنها نمی پذیرد^۵.

^۱ - مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۵۲ - ص ۱۴۶.

^۲ - گوهری، عباسی، دیمه کار گراب، محسن، رسالت منتظران در زمینه سازی برای ظهور و تحقق دولت کریمه - زمستان ۱۳۸۹ - ش ۴۸.

^۳ - بالادستیان، محمدامین، حائری پور، محمد مهدی - یوسفیان، مهدی - کتاب نگین آفرینش - ص ۴۷.

^۴ - کلینی، محمد یعقوب، الکافی - ص ۲۳.

^۵ - گوهری، عباسی، دیمه کار گراب، محسن، رسالت منتظران در زمینه سازی برای ظهور و تحقق دولت کریمه - زمستان ۱۳۸۹ - ش ۴۸.

وظایف فردی زن

حضور موثر و سازنده در جامعه ناشی از شخصیتی ساخته شده است همانگونه که در حکمت ۷۳ نهج البلاغه از حضرت امیرالمومنین علیه السلام نقل شده کسی که خود را رهبر مردم قرار داد باید پیش از آنکه به تعلیم دیگران بپردازد خود را بسازد و پیش از آنکه به گفتار تربیت کند با کردار تعلیم دهد.^۱

در این بخش با استفاده از روایاتی که به ویژگی‌های یاران حضرت علیه السلام در زمان ظهور اشاره دارند ویژگی‌های مهم آن افراد استخراج شده است بدهی است قرار گرفتن در زمره یاران و همراهان حضرت به تمرین و ممارست در کسب آن ویژگی‌ها نیاز دارد به گونه‌ای که در وجود فرد منتظر نهادینه شوند و فرد را در آن راهی قرار دادند که یاران آن حضرت در آن گام می‌گذارند.

۱- شناخت خدا

از جمله ویژگی‌های زمینه سازان ظهور شناخت حقیقی خداوند متعال است. طبق احادیثی که در قسمت زنان در عصر ظهور بیان گردیده است عده‌ای از یاران حضرت ۵۰ نفر را زنان تشکیل می‌دهند در دعای زمان غیبت می‌خوانیم (اللهم عرفنی نفسک فانک ان لم تعرفنی نفسک لم اعرف رسولک اللهم عرفنی رسولک فانک ان لم تعرفنی رسولک لم اعرف حجتک)^۲.

از این عبارت نورانی اینگونه برداشت می‌شود که بدون معرفت خداوند نمی‌توان به معرفت حجت خدا نائل آمد از طرف دیگر نمی‌توان برای یاران مرد حضرت این شرط را برقرار دانست، ولی برای یاران زن خیر. از این رو به طور قطع کسی که این ویژگی‌ها را نداشته باشد به توفیق یاری حضرت عجل الله تعالی فرجه الشریف نائل نخواهد آمد. و در این احادیث لفظ رجال عمومیت داشته تنها شامل مردان نمی‌شود بلکه عموم یاران و همراهان حضرت باید در شناخت باری تعالی در کمال باشند.

^۱ - سید رضی، نهج البلاغه-ترجمه محمد دشتی، ۱۳۸۸، ح ۷۳، ص ۴۶۳

^۲ - ابن بابویه، محمد بن علی - کمال الدین و تمام النعمه - ترجمه علی اکبر غفاری، ص ۳۴۲

در ابتدا وقتی به جهان کنونی و مردم ستم دیده و مظلوم می‌نگریم، چنین به نظر می‌رسد که پاک ساختن زمین از ظلم و ستم و برچیدن بساط طاغوت ناممکن است و مظلومان عالم، فریادری ندارند تا حق آنان را از طاغوتیان بگیرد. و از سوی دیگر حکمت خداوند بر این تعلق گرفته که زندگانی انسان بر اساس فطرت خدادادی جاری شده و شالوده آن که عدالت و عدالت خواهی و ظلم ستیزی است بدون پاسخ نماند و از طرفی دیگر مسئله عدل در اسلام از روز نخست در تمام زمینه‌ها از بعد عقیدتی و دینی گرفته تا بعد فقهی و اجتماعی مورد توجه و عنایت بوده است.

آیات و روایات رسیده در مورد عدل نشان از پسندیده بودن آن در نزد خداوند است این وقتی میسر می‌شود که مردم از نظر رشد معنوی و کمال روحی به درجه بالایی برسند و خود خواهان عدل و اجرای آن باشند بشر در طول زمان همیشه منتظر روزی بوده است که عدالت در جوامع حاکم گردد همچنان در آرزوی آن لحظه شماری می‌کند تا آن رویای دیرینه بشر با ظهور عدل مشتهر به وقوع بپیوندد.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرماید: مژده می‌دهم شما را به مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف که او در امت من به هنگام اختلاف و سختی‌ها برانگیخته می‌شود. پس زمین را پر از قسط و عدل می‌سازد همانطور که از جور و ستم پر شده باشد ساکنان آسمان و زمین از او راضی می‌شوند.^۱

با رستاخیز مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ظلم و ستم به دیار عدم سفر می‌کند و جای خود را به عدل و داد می‌سپارد و عدالت اجتماعی فراگیر می‌شود و ثمره تلاش و کوشش انبیا اولیا به پا می‌نشیند و همه طعم شیرین عدالت را می‌چشند.

بنابر آنچه که در این نوشتار ذکر شد می‌توان چنین نتیجه گرفت که زنان در برپایی عدل و قسط و برکناری ظلم و ستم می‌توانند با شناساندن امام و موقعیت ایشان برای فرزندان در خانواده و جوانان و نوجوانان در مدرسه و جامعه نقش بسزایی را ایفا کنند حضور زنان در اولین روز ظهور به همراه ۳۱۳ نفر از مردان بزرگ عالم در مکه در کنار امام علیه السلام نشان از نقش عظیمی است که زنان در انقلاب جهانی حضرت مهدی دارند همانطور که در انقلاب اسلامی ایران نمونه‌های فراوانی از زنان با فضیلت را داشتیم که در کنار همسران و فرزندان خود سربلند ایستادند آنان جوانانی را تحویل جامعه دادند که از طفولیت تا جوانی با ارزش‌ها و

^۱ - کورانی، شیخ علی-۱۴۱۱-معجم الاحادیث الامام المهدی (عج) ص ۹۲-ح ۵۳

معیارهای دینی آشنا شده بودند و در نظام خانواده اجتماع و جامعه با گفتار و رفتار نیک و پسندیده با لفظ شیرین عدالت مانوس شده بودند.

نتیجه گیری

جوامع انسانی بر اساس بلندای هدف خود سیری را می‌پیمایند. رسیدن به قله برای حکومت، بدون پذیرش و همراهی مردم محقق نخواهد شد. به همین دلیل بعد از گذشت بیش از هزار سال از غیبت منجی عالم بشریت هنوز شرایط ظهور حضرت مهیا نشده است.

زنان حدود نیمی از جامعه را تشکیل می‌دهند این نیمه نقش بسیار تعیین کننده‌ای در جهت گیری نیم دیگر جامعه ایفا می‌کند. علاوه بر این برخی مسائل هستند که حضور زنان را در آن به دلیل تفاوت خصیصه‌های دو جنس موثرتر از حضور مردان است. بنابراین ضرورت حضور زنان در فعالیتهای اجتماعی و لزوم همراهی ایشان با حق غیر قابل انکار است. اما این حضور با دقت‌ها و ظرافت‌هایی همراه است که رعایت نکردن و در نظر نگرفتن آنها می‌تواند یک حضور موثر را به یک حضور مخرب تبدیل نماید و به جای رشد انسان و جامعه تخریب آرمان‌ها و در نتیجه افول جامعه را در پی داشته باشد.

برای موثر واقع شدن حضور در اجتماع از یک سو وظایف فردی وجود دارند که لزوماً اختصاص به زنان ندارند و همه کسانی که از فعالیت‌هایشان رضای حق را می‌جویند باید به آنها پایبند باشند، از سوی دیگر برای هر جنس به طور خاص شرایطی وجود دارد. به طور مثال وظیفه اصلی زنان ایجاب می‌کند که حضور اجتماعی زن هیچ خدشه‌ای به محیط خانواده وارد نکند علاوه بر این حضور زنان در صورتی موثر خواهد بود که با رعایت کامل عفاف و حجاب و رعایت سایر شرایطی که در مقاله به طور کامل توضیح داده شده همراه باشد.

زنان و مردان باید با رعایت پیش نیازها و شرایط حضور موثر وظایف خود را برای آماده سازی جامعه انجام دهند و جسم و جان خود را لایق آن جامعه آرمانی نمایند تا شرایط تحقق ظهور هرچه سریع‌تر فراهم شده و غربت هزار ساله نجات بخش عالم بشریت پایان یابد.

منابع و مآخذ

- ۱- ابن بابویه، محمد بن علی، ۱۳۹۵ ق، کمال الدین و تمام النعمه، ترجمه علی اکبر غفاری، تهران، اسلامیه
- ۲- تمیمی آمدی، عبدالواحد، ۱۴۱۰ ق، غررالحکم و درراکلم، تصحیح، سید مهدی رجایی، قم، انتشارات دارالکتب الاسلامی
- ۳- خامنه ای، علی، ۱۳۹۳ نقش و رسالت زن (بیانات مقام معظم رهبری) گردآوری امیرحسین بانکی پور فرد، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی
- ۴- رسالت منتظران در زمینه سازی برای ظهور و تحقق دولت کریمه، علوم قرآن و حدیث، نشریه مطالعات تاریخی قرآن و حدیث، پاییز و زمستان ۱۳۸۹، شماره ۴۸،
- ۵- صدوق، ابی جعفر، ۱۴۰۴ ق، عیون اخبار الرضا علیه السلام، بیروت، موسسه الاعمی للمطبوعات
- ۶- طبری، محمد، دلائل الامامه، قم، موسسه البعثه
- ۷- قرآن
- ۸- مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۳۶۲، بحار الانوار، بیروت، موسسه الوفا،
- ۹- محمدی ریشه‌ری، محمد، میزان الحکمه، ترجمه شیخی حمیدرضا، قم، دارالحدیث، ۱۳۷۷ ج ۸، ص ۳۷۰۶،
- ۱۰- مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، تهران، ۱۳۸۴ ش،
- ۱۱- نقش اجتماعی زنان در زمینه سازی جامعه مهدوی، علوم اجتماعی: نشریه پژوهش‌های اجتماعی اسلامی، پاییز ۱۳۹۵، ش ۱۱۰،
- ۱۲- نهج البلاغه، سید رضی، ۱۳۸۸، ترجمه محمد دشتی، تهران، نشر پیام عدالت
- ۱۳- ویکی فقه، دانش نامه اسلامی - فرهنگ معین <https://abadis.ir>

۱۴- بالادستیان، محمدامین، حائری پور، محمد مهدی- یوسفیان، مهدی - کتاب نگین آفرینش-قم انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)- تابستان ۱۳۹۴ - ص ۴۷.

۱۵- طبسی، نجم الدین-۱۳۸۰- چشم اندازی به حکومت مهدی (عج)-قم-دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه

۱۶- مسئولیت های زنان در جامعه منتظر- پاییز ۱۳۸۶- شماره ۲۲- نشریه موعود